

MINI ATLAS KAČJIH PASTIRJEV

MESTNE OBČINE MARIBOR
SPLETNA VERZIJA

**MINI ATLAS KAČJIH PASTIRJEV
MESTNE OBČINE MARIBOR**

Maribor, 2018

Izdalo in založilo: Društvo Študentov Naravoslovja

Uredila: Nina Erbida in Aleš Tomažič

Besedilo: Nina Erbida in Aleš Tomažič

Naslovnica: Nina Erbida

Atvorji fotografij: Matjaž Bedjanič, Uršula Belingar, Marjan Cigoj, Nina Erbida, Marjan Gresl, Alex Kotnik, Simon Kovačič, Aleksander Kozina, Jaka Kregar, Dejan Kulijer, Aleksander Marinšek, Jan-Joost Mekkes, Alenka Mihorič, Falk Petzold, Jernej Polajnar, Dominik Rebek, Robi Sovič, Jošt Stergaršek, Aleš Tomažič, Ana Tratnik.

Tisk: Tiskarna Aip Praprotnik d.o.o.

Vse pravice pridržane.

1. natis, 500 izvodov.

Tiskano v Sloveniji

Društvo študentov naravoslovja, Koroška cesta 160, 2000 Maribor.

Spletna stran: www.drustvo-dsn.si

Facebook: <http://www.facebook.com/drustvo.dsn>

E-mail: drustvo.dsn@gmail.com

TRR: SI56 6100 0000 8784 376

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

595.733(497.4)Maribor)

ERBIDA, Nina

Mini atlas kačjih pastirjev Maribora / [besedilo Nina Erbida in Aleš Tomažič ; avtorji fotografij

Matjaž Bedjanič ... et al.]. - Maribor : Društvo študentov naravoslovja, 2018

ISBN 978-961-288-916-6

1. Gl. stv. nasl. 2. Tomažič, Aleš, biolog

297439232

KAZALO

PREDGOVOR	6
ZGRADBA ATLASA	6
UVOD	7
METODE DELA	7
KRATEK OPIS LOKACIJ	8
O ŽIVLJENJSKEM PROSTORU KAČJIH PASTIRJEV MARIBORA	11
O KAČJIH PASTIRJIH MARIBORA	11
ENAKOKRILI KAČJI PASTIRJI	12
Pasasti bleščavec	13
Modri bleščavec	14
Prisojni zimnik	15
Modri kresničar	16
Bledi kresničar	17
Bleščeči zmotec	18
Travniški škratec	19
Povodni škratec	20
Veliki rdečeokec	21
Rani plamenec	22
Sinji presličar	23
RAZNOKRILI KAČJI PASTIRJI	24
Bleda deva	25
Višnjeva deva	26
Deviški pastir	27
Zelenomodra deva	28
Veliki spremljevalec	29
Modroriti spremljevalec	30
Potočni porečnik	31
Bledi peščeneč	32
Veliki studenčar	33
Močvirski lebduh	34
Sredozemski lesketnik	35
Lisasti ploščec	36
Modri ploščec	37
Črni ploščec	38
Prodni modrač	39
Temni modrač	40
Mali modrač	41
Sinji modrač	42
Krvavordeči kamenjak	43
Progasti kamenjak	44
Navadni kamenjak	45
Opoldanski šklatec	46
VRSTE NAJDENE V SOSEDNIH OBČINAH	47
UPORABLJENA IN UPORABNA LITERATURA	48

PREDGOVOR

Društvo študentov naravoslovja se je leta 2018 odločilo, da v sodelovanju s Slovenskim odonatološkim društvom in Mestno občino Maribor, popiše občino in ugotovi katere vrste kačjih pastirjev lahko tukaj najdemo. Člani društev smo veliko popisov izvedli že v letu 2017 in tako se nam je zdelo smiselno, da podatke zbiramo še eno leto ter izdamo »mini atlas«. Sestavili smo ga po vzgledu sodobnih bioloških atlasov, a ga naredili nekoliko bolj poljudnega. Namenjen je vsem občanom Maribora in vsem, ki jih zanimajo kačji pastirji. Mišljen je kot osnovni priročnik za vse tiste, ki jih zanima raziskovanje kačjih pastirjev Maribora. Še zdaleč nismo popisali vseh vodnih teles in najverjetneje tudi nismo našli vseh vrst - za nadobudne raziskovalce je tako še veliko možnosti za odkrivanje novega.

ZGRADBA ATLASA

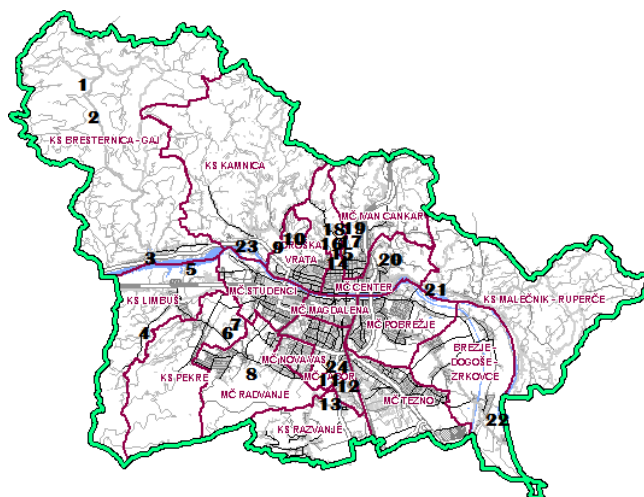
Atlas je sestavljen zelo enostavno in je enako enostaven za uporabo. Prvih nekaj strani je namenjenih opisu metode, kratkemu opisu popisanih lokacij ter orisu stanja kačjih pastirjev in njihovih življenjskih prostorov v Mestni občini Maribor. Vsaki vrsti je posvečena ena stran. Na vrhu strani je navedeno slovensko in strokovno ime vrste. Sledijo fotografije različnih avtorjev, ki so nam jih dali na razpolago za ta atlas. Le te ne prikazujejo nujno tipičnih osebkov ali določevalnih znakov. Pod fotografijo najdemo kratek opis vrste, skupaj z ocenjeno pogostostjo. Pogostost so ocenili naši popisovalci na podlagi terenskih izkušenj. Na koncu vsake strani pa lahko najdemo majhen zemljevid oz. obris občine Maribor. Za vsako vrsto so na zemljevidu označene točke, kjer je bila vrsta v teh dveh letih popisov opažena. Točke so označene v obliki števil, ki ustrezajo določeni oštevilčenosti lokacij (glej stran 6). Tako lahko za vsako vrsto hitro ugotovite, kje je bila najdena in kakšno je njeno stanje v Mariboru in okolici.

UVOD

Kačji pastirji so med največjimi in najbolj pisanimi žuželkami v Sloveniji. So izjemno dobri letalci in lovci, ki so vezani na prisotnost vode. Zato, ker so dobri letalci so tudi zelo mobilni. To jim omogoča, da onesnažene ali kako drugače spremenjene vode zelo hitro zapustijo in prav ta lastnost je razlog zakaj so dobri bioindikatorji. Kljub temu so v Sloveniji razmeroma slabo raziskani. Preden se lahko začnemo ukvarjati z naravovarstvom, pa moramo poznati stanje. Ker v občini Maribor še ni bilo sistematičnega popisa, smo se v društvu odločili, da prispevamo prve, osnovne podatke, na katerih se lahko naprej gradi. Rezultat je ta atlas, ki ga držite v rokah.

METODE DELA

Skupaj smo popisali 24 lokacij znotraj Mestne občine Maribor. Popise smo izvajali med 15. 4. 2017 in 15. 10. 2018. Popisno obdobje je bilo obe leti v grobem razdeljeno na 3 obdobja: spomladansko (sredina aprila do začetka junija), poletno (začetek junija do sredine avgusta) in jesensko (od sredine avgusta do sredine oktobra). Vsaka lokacija je bila popisana vsaj trikrat, ob različnih časih v sezoni. Na vseh točkah smo s pomočjo metuljnic poskušali uloviti vse prisotne vrste kačjih pastirjev. Z uporabo vodnih mrež smo v vodi iskali ličinke, na rastlinju ob vodi in okrog nje smo iskali tudi exuvia. Vrste smo določali s pomočjo terenskih priročnikov za odrasle in ličinke (glej vire).

Zemljevid: Vse popisane lokacije znotraj Mestne občine Maribor. Geodetska uprava RS

KRATEK OPIS LOKACIJ

- 1. Ribnik pod Gajem nad Mariborom**, je manjši ribnik v privatni lasti, ki leži na travniku, dober kilometer južno od naselja Gaj nad Mariborom. Polovica obrežja je redno košena, druga polovica je zaraščena z jelšami in vrbami.
- 2. Bresterniški potok** priteče čez Slovenske Gorice s severa in se izliva pri Brestrnici v Dravo. To lokacijo smo popisovali na potoku približno 1500 m južno od naselja Gaj nad Mariborom. Potok je večinoma zasenčen, s kamnito in peščeno podlago.
- 3. Izliv Bresterniškega potoka** je manjša »delta« s prodišči tik ob veslaškem klubu. Voda teče zelo počasi čez prodno podlago. Okolica je precej zaraščena s tujerodnimi, invazivnimi rastlinami kot sta žlezava nedotika in zlata rozga.
- 4. Potok Blažovnica** priteka s Pohorja in se pri Limbušu izliva v Dravo. Nižinski del potoka je precej odprt in zaraščен z invazivnim rastlinjem. Velik del teče skozi naselja in je reguliran.
- 5. Limbuško nabrežje** je točka, ki je precej oblegana od obiskovalcev. Breg je utrjen za privezovanje čolnov, okolica pa je urejena kot park. Na manjšem odseku je kratka prodnata obala blizu katere so umetni plavajoči otočki zaraščeni z rastlinami.
- 6. Pekrski potok** priteče s Pohorja in se potem dolgo vije čez poseljeno okolico. Večina potoka je odprtega in reguliranega. Popisno točko smo izbrali na delno zasenčenem delu zahodno od Pekrske gorce.
- 7. Mlake pod Pekrsko gorco** so drenažni jarki in izkopi, približno 250 m zahodno od Pekrske gorce. Dve mlaki sta popolnoma odprti in obrasli z močvirskim rastlinjem, tretja pa je ujeta med drevesi in večinoma zasenčena.
- 8. Radvanjski ribnik** je razmeroma velik ribnik, ki se uporablja za športni ribolov. Obrežje je redno košeno. V vodi najdemo zelo malo močvirskega rastlinja in veliko rib.

- 9. Potok Rošpoh** je razmeroma dobro ohranjen potok, ki s severa priteče čez Rošpoh in se izliva v Dravo blizu Mariborskega otoka. Večina potoka je zasenčenega. Podlaga je večinoma peščena in kamnita. Naša točka je bila pri mostu, približno 1600 m severovzhodno od naselja Kamnica.
- 10. Mlaka v Rošpohu** je manjša drenažna luknja ob cesti, ki pa je delno zaraščena z močvirskim rastlinjem. Najdemo jo približno 850 m severozahodno od naselja Vinarje.
- 11. Betnavski ribnik** je namenjen športnemu ribolovu in leži slabih 300 m vzhodno od Betnavskega gradu. Polovica ribnika je redno košenega, druga polovica pa je zaraščena z vrbami in drugimi drevesi.
- 12. Drugi Betnavski ribnik** je sredi industrijske cone Tezno. Gre za razmeroma velik ribnik, ki je nekoliko skrit za drevesi v bližini trgovskih centrov. Uporablja se za športni ribolov in je večinoma redno košen. Obala je utrjena in občasno zaraščena z nizkim grmičevjem.
- 13. Ribnik Razvanje** se prav tako uporablja za športni ribolov. Pravzaprav gre za več ribnikov. Večinoma so obale redno košene, obstajajo pa tudi z grmičevjem in drevjem zaraščeni odseki.
- 14. Ribnik pod akvarijem** je prvi ribnik, ki ga srečamo ob vstopu v Mestni park. Večina ribnika je utrjenega z lesenimi piloti. V sredini je manjši zaraščen otok. Prav tako ima manjši zaraščen del ob pritoku vode na severni strani.
- 15. Prvi od Treh ribnikov** je poimenovan najjužnejši od Treh ribnikov. Polovico obale ima zasenčene, drugo polovico pa redno urejajo in je večinoma zaraščena s tujerodnimi močvirskimi rastlinami.
- 16. Drugi od Treh ribnikov** je največji od trojice in je z vidika kačjih pastirjev tudi najbolj zanimiv. Na sredini ima manjši zaraščen otok. Podobno kot prvi, ima tudi ta približno polovico obale zasenčene, druga polovica pa je urejena in redno košena.

- 17. Tretji od Treh ribnikov** leži v gozdu in je skoraj popolnoma zasenčen z drevjem. Vodna gladina pri tem ribniku precej niha, obrežnega rastlinja skoraj nima. Obala je večinoma ilovnata.
- 18. Ribnik ob rekreacijskem centru Globoček** leži 350 m severno od tretjega ribnika. Dobra polovica obale je urejena in redno košena, preostali del pa je obrasel z gozdom. Tudi ta ribnik se uporablja za športni ribolov.
- 19. Ribnik ob cesti v Vinarju** je majhen, privatni ribnik, ki sodi med vrstno najbolj bogate v Mariboru. Večina obale je obrasle z močvirskim rastlinjem in nizkim grmičevjem. Manjši del je odprt in redno košen. Ribolov je prepovedan. Leži tik ob cesti Ribniško selo – Vinarje.
- 20. Mlaka ob cesti v Košakah** je zelo majhna, privatna mlaka ob cesti Košaki – Pikel, približno 1 km severovzhodno od Župnišča Košaki. Obala je zasajena s tujerodnimi močvirskimi rastlinami. Voda je čista, rib v njej nismo opazili.
- 21. Reka Drava pri Malečniku** tik pod meljskim jezom, je precej plitva, z lapornato podlago in prodnato obalo. Večji del obale je zaraščen z nizkimi vrbami in tujerodnim rastlinjem.
- 22. Reka Drava pri Dogošah** je večinoma obraščena z gozdom in ima v sredini struge veliko, deloma zaraščeno prodišče . Na točki pod nogometnim igriščem Dogoše je relativno hitro tekoča.
- 23. Reka Drava pri Koblarjevem zalivu** ima urejene bregove, ki so večinoma zaraščeni s tujerodnimi in invazivnimi rastlinami. Bregovi so redno košeni. Ob celotnem bregu poteka sprehajalna pot.
- 24. Radvanjski potok** priteče s Pohorja v Radvanje in se večinoma vije skozi poseljeno okolje. Bregovi so v veliki meri urejeni in redno košeni. Popisno točko smo izbrali na deloma zasenčenem predelu tik ob Betnavskem gradu.

O ŽIVLJENSKEM PROSTORU KAČJIH PASTIRJEV MARIBORA

Življenjski cikel kačjih pastirjev je vezan na vodo. Četudi so zelo dobri letalci, jih bomo redko srečali daleč od vodnih teles. Nekatere vrste so prilagojene na življenje ob senčnem potoku, druge pa so najraje na velikih odprtih rekah. Veliko večino pa bomo našli na stoječih vodah. In čeprav Mestna občina Maribor razpolaga z vsem tem, je le malokatera voda v žuželkam prijaznem stanju. Večino se uporablja za gojenje rib ali športni ribolov. Zaradi tega so bregovi urejeni, redno košeni in utrjeni. Značilnega vodnega in obvodnega rastlinja bomo našli malo. To je morebiti všečno ljudem, a je neugodno za biotsko raznolikost. Marsikaterega biologa bi verjetno presenetilo, da so se za vrstno najbolj pestre lokacije v Mariboru tekom našega popisa, izkazale drenažne mlake pod Pekrsko gorco in ribnik ob cesti v Vinarju. Na njih je bilo opaženih do 15 vrst. Ker gre v obeh primerih za majhno vodno površino, je to število veliko. Da bi bilo lahko še večje, pa nam povedo podatki, da Slivniški ribniki razpolagajo z 21 vrstami (Tomažič, 2018), jezero Komarnik pri Lenartu razpolaga s 36 vrstami (Červek, 1996) ter Rački ribniki z okolico z več kot 40 vrstami (Vinko, 2013).

O KAČJIH PASTIRJIH MARIBORA

Tekom popisov v letih 2017 in 2018 smo opazili 33 vrst kačjih pastirjev. Večina teh se v občini tudi razmnožuje. Za nekaj vrst lahko rečemo, da so zelo pogoste in jih lahko najdemo na skoraj vseh vodnih telesih v Mariboru. Takšna vrsta je gotovo sinji presličar, zelo pogosta pa sta tudi modri kresničar in veliki spremljevalec. Večino opaženih vrst smo ocenili kot pogoste. To pomeni, da jih lahko vidimo na večini primernih lokacij, če smo tam ob pravem času in ob primernem vremenu. To zagotovo velja za pasastega in modrega bleščavca, ki ju bomo srečali ob vsakem bolj osončenem vodotoku. Podobno velja za krvavordečega kamenjaka, ki ga bomo našli na skoraj vseh stoječih vodah. Za nekatere vrste pa se bomo morali nekoliko bolj potruditi. Bledo devo bomo našli pozno v sezoni, na ribnikih z rogozom ali trstiščem. Velikega studenčarja bomo našli le na senčnih potokih s peščeno podlago. Med vsemi opaženimi vrstami jih 6 najdemo tudi na rdečem seznamu ogroženih vrst Slovenije. V splošnem lahko rečemo, da je redkih vrst razmeroma malo in še te, bomo težko našli.

ENAKOKRILI KAČJI PASTIRJI
Zygoptera

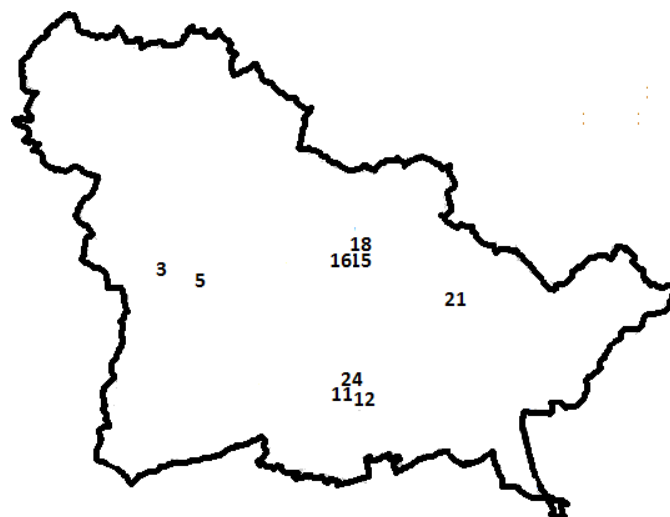
Pasasti bleščavec *Calopteryx splendens* (Harris, 1782)

Samec pasastega bleščavca. Avtor: Marjan Cigoj

Ena izmed najpogostejših vrst v občini Maribor in verjetno tudi ena izmed bolj karizmatičnih. Najpogosteje jo bomo srečali ob potokih in rekah. Najraje izbira čiste vode z dovolj kisika, ki so lahko tudi osenčene. Ličinke potrebujejo v vodi rastlinje, ki se ga oprimejo, ko se skrivajo pred plenilci in plenom. Najlažje jo boste videli med sprehodom ob Dravi.

Ocenjena pogostost: ZELO POGOST

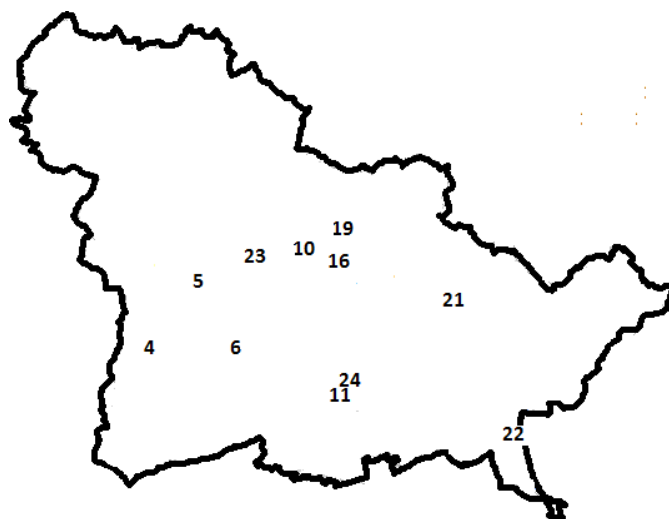
Modri bleščavec *Calopteryx virgo* (Linnaeus, 1758)

Koleselj modrih bleščavcev. Avtor: Marjan Gresl

Ta vrsta je v Mariboru še pogostejša od svojega sorodnika in se, podobno kot on, najraje nahaja ob potokih in rekah. Od sorodnika ga boste ločili po tem, da ima krila popolnoma modro obarvana. Najlažje ga boste srečali med sprehodom ob Dravi.

Ocenjena pogostost: ZELO POGOST

Prisojni zimnik *Sympecma fusca* (Vander Linden, 1820)

Prisojni zimnik. Avtor: Ana Tratnik

To je edina vrsta kačjega pastirja pri nas, ki prezimi kot odrasla žival. Zaradi lepe, rjavo-bakrene barve, ga bomo zlahka prepoznali. V Mariboru in neposredni okolici je razmeroma redek, a bi ga morali za boljše poznavanje razširjenosti bolj tarčno iskati, tudi pozimi. Še največ možnosti, da ga vidite, boste imeli pri Treh ribnikih.

Ocenjena pogostost: ZELO REDEK

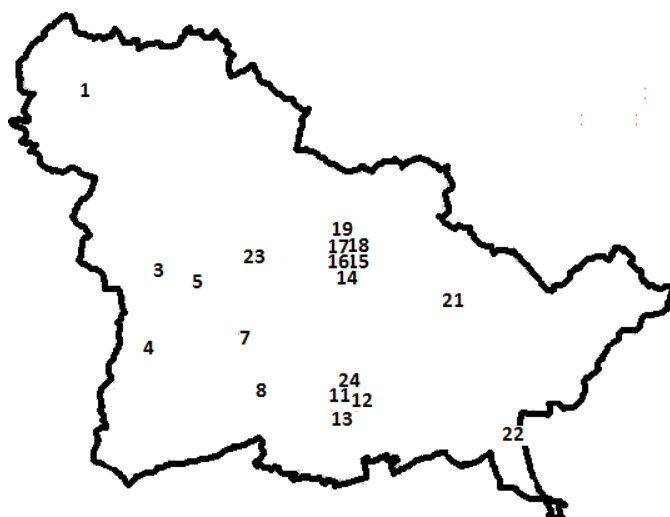
Modri kresničar *Ischnura elegans* (Vander Linden, 1820)

Samica modrega kresničarja. Avtor: Ana Tratnik

Ta vrsta sodi v občini Maribor med najpogostejše tri. Prisotna je skoraj ob vsaki mlaki in potoku. Da jih opazimo moramo le malo bolj natančno pogledati, saj gre za neočitne, majhne paličice, ki pogosto letajo v bližini rastlinja. Najlažje ga boste videli med sprehodom ob Treh ribnikih.

Ocenjena pogostost: ZELO POGOST

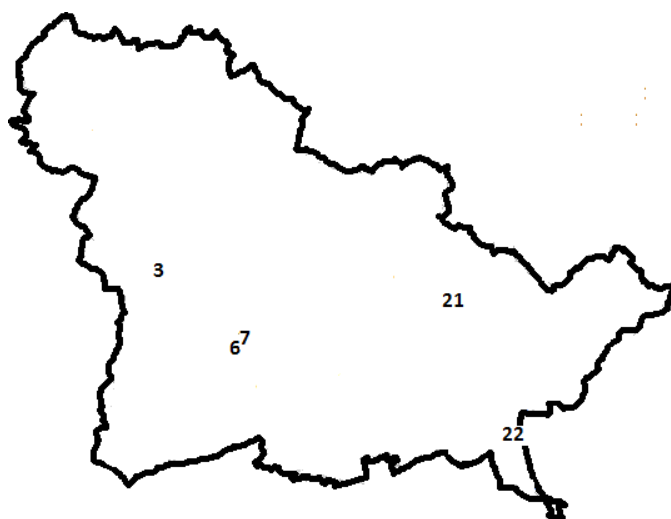
Bledi kresničar *Ischnura pumilio* (Charpentier, 1825)

Svež bledi kresničar. Avtor: Ana Tratnik

Za razliko od prej omenjenega sorodnika, bomo bledega kresničarja težje našli. Ta vrsta ima raje primarne habitate in spada med pionirske vrste. Sicer pa sta si ti vrsti na videz razmeroma podobni in ju zlahka zamenjamo, le da je bledi kresničar še manjši od modrega in velja za najmanjšo vrsto kačjega pastirja v Sloveniji. Najlažje ga srečamo ob nekaterih delih stare struge reke Drave.

Ocenjena pogostost: REDEK

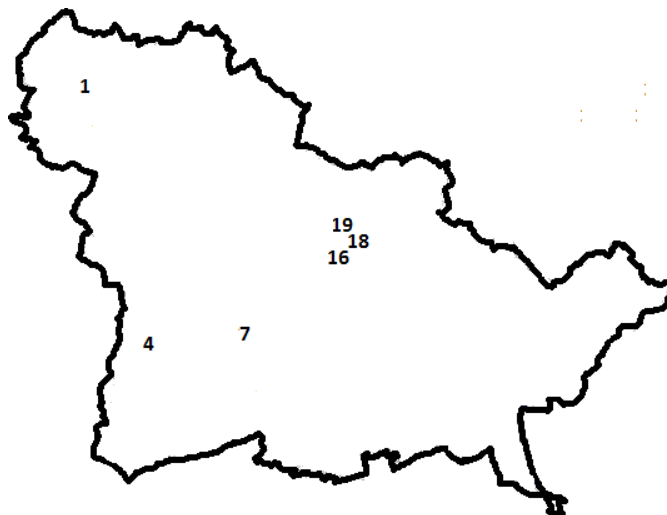
Bleščeči zmotec *Enallagma cyathigerum* (Charpentier, 1825)

Koleselj bleščečih zmotcev. Avtor: Ana Tratnik

Tudi ta majhni kačji pastir sodi med pogostejše vrste. Na prvi pogled je zelo podoben ostalim vrstam iz rodu škratcev in ga z njimi zlahka zamenjamo. Pojavlja se tako na stoječih kot tudi tekočih vodah. Najlažje ga boste videli med sprehodom ob Treh ribnikih.

Ocenjena pogostost: POGOST

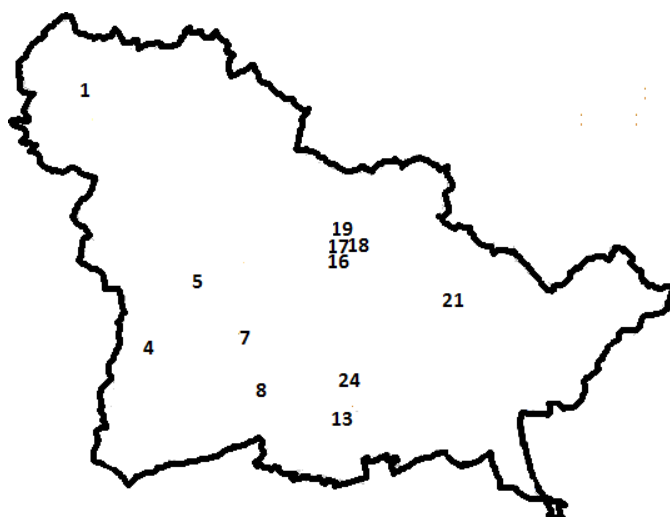
Travniški škratec *Coenagrion puella* (Linnaeus, 1758)

Koleselj travniškega škratca. Avtor: Nina Erbida

To je najpogostejša vrsta škratca. Običajno jih bomo videli letati nad rastlinjem, nekoliko stran od stoječe ali počasi tekoče vode. Da se prepričamo, pa ga moramo videti zelo od blizu. Najlažje ga boste videli med sprehodom ob Treh ribnikih.

Ocenjena pogostost: ZELO POGOST

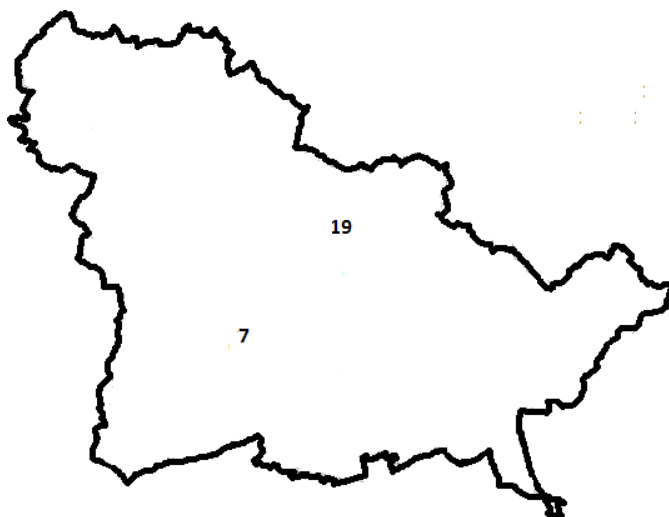
Povodni škratca *Coenagrion scitulum* (Rambur, 1842)

Samec povodnega škratca. Avtor: Matjaž Bedjanič

V občini Maribor vrsta sodi med redkejše kačje pastirje. To zanjo velja tudi drugod po Sloveniji z izjemo Krasa in Primorske. V občini smo ga zasledili na dveh lokacijah. Za pravilno določitev je potrebno vse škratce videti zelo od blizu ali pa napraviti dobro sliko hrbtnega dela, saj jih ločimo po različnih vzorcih. Te vrste ne boste zlahka videli.

Ocenjena pogostost: ZELO REDEK

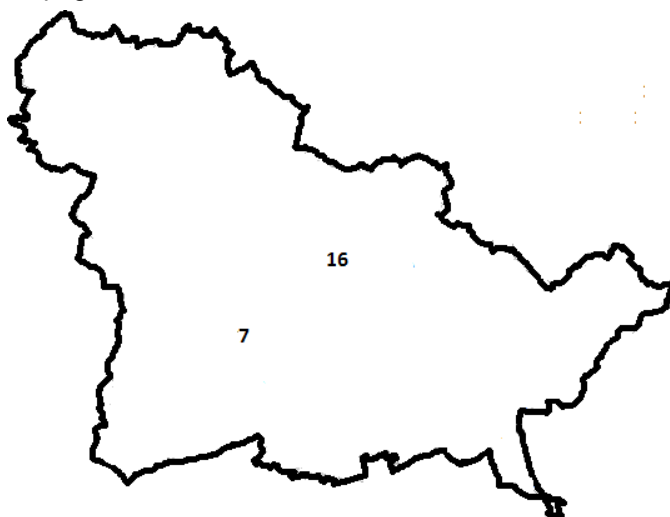
Veliki rdečoekec *Erythromma najas* (Hansemann, 1823)

Koleselj velikih rdečoekcev. Avtor: Alenka Mihorič

Od vseh treh vrst rdečoekcev v Sloveniji, smo pri nas našli le tega, pa še ta je razmeroma redek. Za razmnoževanje potrebuje stoječe vode, ki so vsaj deloma pokrite s plavajočim rastlinjem kot sta dristavec ali lokvanj. Običajno leta tik nad vodo, redko ob obali. Z nekaj sreče, ga boste videli med sprehodom ob Treh ribnikih, če boste pozorni na značilne izrazito rdeče oči.

Ocenjena pogostost: ZELO REDEK

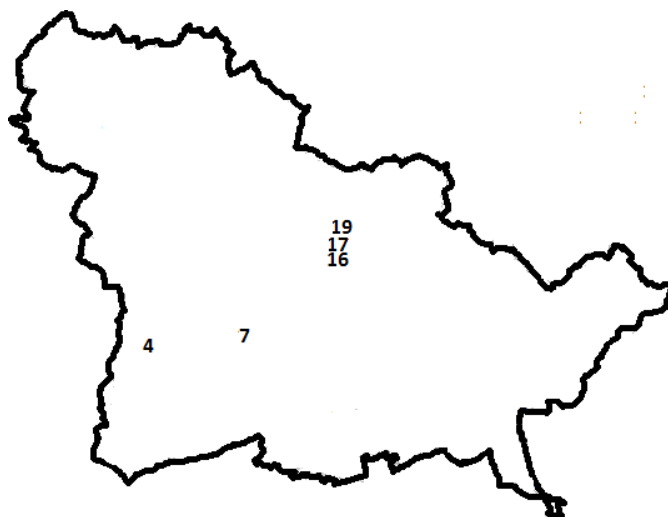
Rani plamenec *Pyrrhosoma nymphula* (Sulzer, 1776)

Rani plamenec. Avtor: Jan-Joost Mekkes

Ta vrsta si svoje ime gotovo zasluži, saj je ena izmed najbolj zgodnjih vrst kačjih pastirjev v sezoni. Vidimo jih lahko že ob prvih otoplitvah. Običajno jih ne najdemo tik ob vodi, marveč v grmovju, nekoliko stran od nje. Zasledimo jih lahko tako ob stoječih kot počasi tekočih vodah. Ker so to majhne, rdeče, leteče palčke, jih v Mariboru težko zamenjamo s katero drugo vrsto. Najlažje ga boste videli med sprehodom ob Treh ribnikih, če boste raziskovali po bližnjem grmovju.

Ocenjena pogostost: REDEK

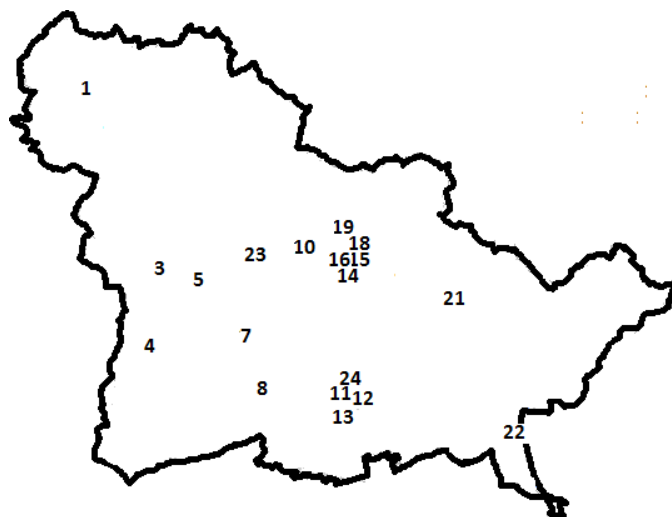
Sinji presličar *Platycnemis pennipes* (Pallas, 1771)

Samec sinjega presličarja. Avtor: Ana Tratnik

Po naših podatkih je to najpogostejša in najštevilčnejša vrsta v občini Maribor. Zaradi svojih razmeroma bledih barv in letanja med visoko travo, je komaj opazen. Kljub temu je prisoten ob praktično vsakem vodnem telesu. To je vrsta, ki je ne morete zgrešiti, če ste v toplejšem delu leta ob vodi.

Ocenjena pogostost: ZELO POGOST

RAZNOKRILI KAČJI PASTIRJI
Anisoptera

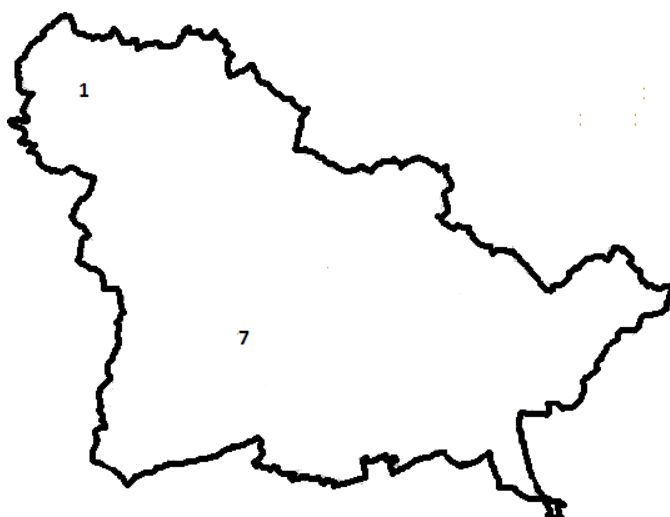
Bleda deva *Aeshna mixta* (Latreille, 1805)

Bleda deva. Avtor: Jernej Polajnar

Ta vrsta je dokaj redka, srečali jo bomo le na dveh točkah v občini. Izbira habitate z obvodnim rastlinjem kot sta rogoz ali vodni ježek. Najdemo jo tako ob stoječih kot počasi tekočih vodah. Najboljše možnosti, da vrsto vidimo, imamo na mlakah pod Pekrsko gorco. A komaj ob koncu poletja, saj gre za eno izmed poznih, jesenskih vrst.

Ocenjena pogostost: ZELO REDEK

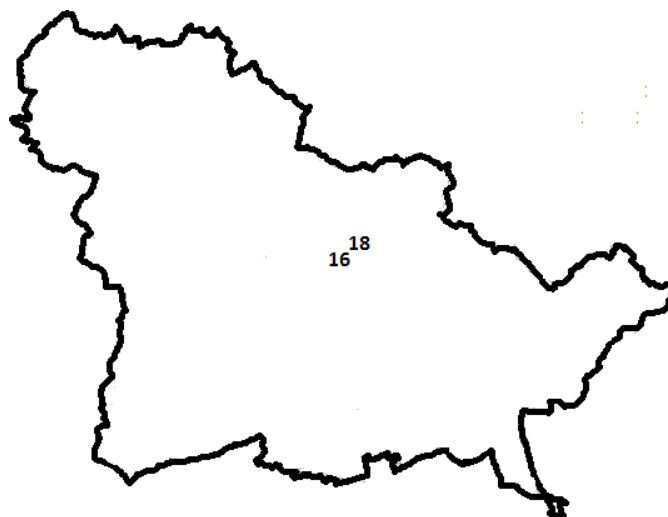
Višnjeva deva *Aeshna affinis* (Vander Linden, 1820)

Višnjeva deva. Avtor: Jan-Joost Mekkes

Tudi višnjeva deva sodi med redke vrste v občini. Najpogostejša je ob gosto zaraščenih mlakah in ribnikih ali nad močvirnimi travniki. Ker je vedno manj primernega življenjskega prostora, izginja tudi ta vrsta. Najlažje jo bomo videli, če bomo julija opazovali kako večji modri kačji pastir leta nad travniki ob Treh ribnikih.

Ocenjena pogostost: ZELO REDEK

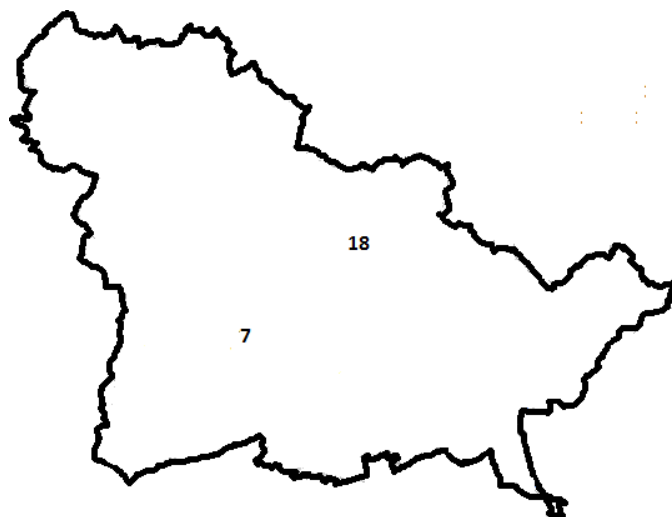
Deviški pastir *Aeshna isoceles* (Müller, 1767)

Deviški pastir. Avtor: Robi Sovič

Deviškega pastirja smo videli le na nekaj lokacijah, vedno v majhnem številu. Na večjih jezerih nedaleč od Maribora je bolj pogost (Perniško jezero, Slivniški ribniki...). Je spomladanska vrsta kačjega pastirja, ki jo najdemo ob stoječih in počasi tekočih vodah, a le, če je ob vodi prisotno visoko rastlinje kot je trstičevje, rogoz ali celo obvodno grmovje. V občini Maribor jo boste težko videli.

Ocenjena pogostost: ZELO REDEK

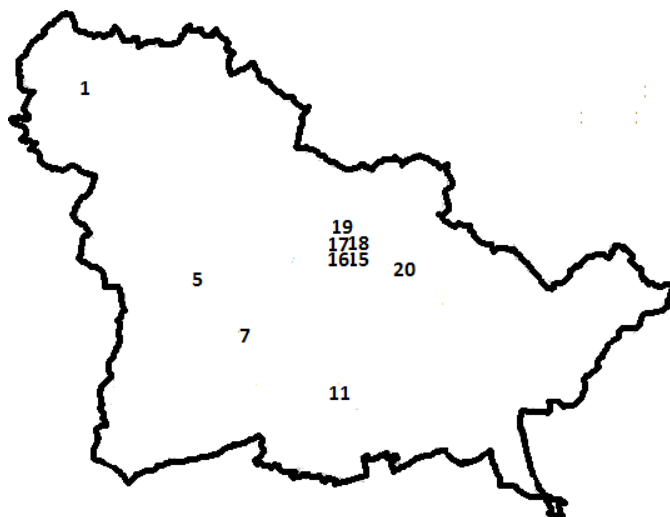
Zelenomodra deva *Aeshna cyanea* (Müller, 1767)

Samica zelenomodre deve med odlaganjem jajčec. Avtor: Aleš Tomažič

Za razliko od ostalih dev, je ta zelo pogosta. Vidimo jo lahko na večini stoječih vodah v občini, živijo pa lahko tudi ob tekočih vodah. Pojavijo se pozneje v poletju in izbirajo predvsem senčne habitate. Na sprehodu ob Treh ribnikih, jo boste najlažje videli ob senčni delu brega. Ker gre za precej veliko in pogosto vrsto, je ni težko opaziti.

Ocenjena pogostost: ZELO POGOST

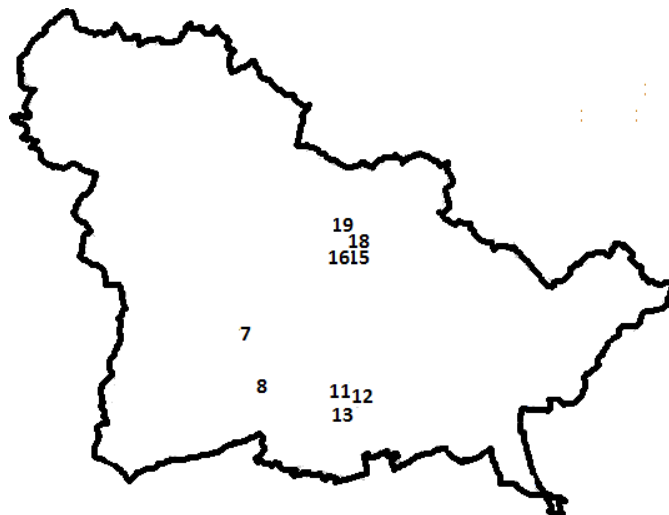
Veliki spremljevalec *Anax imperator* (Leach, 1815)

Samec velikega spremljevalca. Avtor: Uršula Belingar

Tako po latinskem kot slovenskem imenu lahko uganemo, da gre za enega izmed največjih kačjih pastirjev. Na srečo, je tudi eden izmed pogostejših. Vidimo ga lahko na osončenih delih vseh nekoliko večjih mlak, ribnikov in rek, ki imajo ob robu vsaj nekaj rastlinja. Po navadi leta en do dva metra nad vodo in straži svoj teritorij. Junija ga med sprehodom ob Treh ribnikih ne morete spregledati.

Ocenjena pogostost: ZELO POGOST

Modroriti spremljevalec *Anax parthenope* (Selys, 1839)

Modroriti spremljevalec. Avtor: Jan-Joost Mekkes

Za razliko od prej omenjenega sorodnika, te vrste ne bomo videli zlahka. V občini Maribor je precej bolj redka, kar velja tudi za preostalo Slovenijo. Vrsta najraje zaseda primarne habitate. Od sorodnika jo boste ločili po modrem pasu na začetku zadka, kot pove že njeno ime. Zgodaj v sezoni jo imamo možnosti videti na ribniku v Radvanju.

Ocenjena pogostost: ZELO REDEK

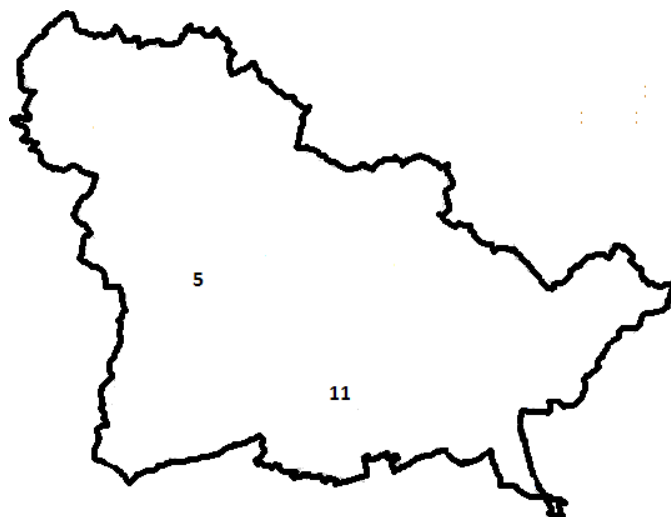
Potočni porečnik *Gomphus vulgatissimus* (Linnaeus, 1758)

Potočni porečnik. Avtor: Jan-Joost Mekkes

To je ena izmed najbolj zgodnjih vrst, ki jo lahko zamudimo, če nismo pravočasno na terenu. Prepoznamo jo po rumeno-zeleni in črni obarvanosti. Družino od ostalih ločimo po tem, da se velike turbanske oči ne stikajo niti v eni točki. Ta vrsta se pojavlja na večjih rekah in potokih, na onesnaženost je zelo občutljiva. Najlažje jo bomo videli ob Limbuškem nabrežju.

Ocenjena pogostost: ZELO REDEK

Bledi peščenec *Onychogomphus forcipatus* (Linnaeus, 1758)

Bledi peščenec. Avtor: Alex Kotnik

Tudi ta vrsta ima najraje reke in potoke. Predvsem take, kjer je dosti kamenja, ličinke pa glede substrata niso izbirčne. Pričakujte jo predvsem v stari strugi Drave in na potokih, kjer obrežje ni poraščeno, saj ima najraje sončne predele. Najlažje jo bomo videli pod Malečniškim mostom ali ob izlivu potokov v Dravo. Samce od sorodnikov zlahka ločimo po izrazitih kleščastih cerkih na koncu zadka.

Ocenjena pogostost: REDEK

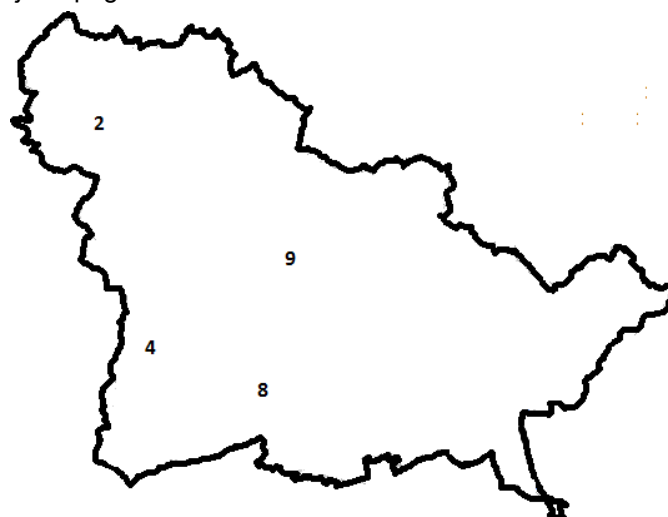
Veliki studenčar *Cordulegaster heros* (Theischinger, 1979)

Veliki studenčar. Avtor: Simon Kovačič

To je največja vrsta kačjega pastirja v Evropi in hkrati tudi ena od najbolj ogroženih. V Sloveniji je še razmeroma pogosta, ker je pri nas veliko ohranjenih potokov. Podobno velja tudi za okolico Maribora. Za natančno oceno pogostosti bi bilo potrebno tarčno iskanje. Najraje ima zasenčene potoke z meandri in ne preveč hitro tekočo vodo z drobnim substratom.

Ocenjena pogostost: REDEK

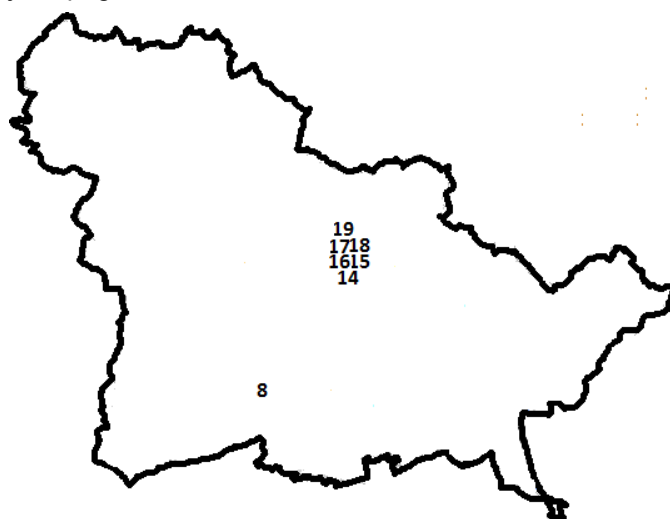
Močvirski lebduh *Cordulia aenea* (Linnaeus, 1758)

Močvirski lebduh. Avtor: Jan-Joost Mekkes

To je kovinsko zelen kačji pastir, ki se pojavlja zgodaj v sezoni. Rad ima delno zasenčene, stoječe in počasi tekoče vode. Samec običajno leta sem ter tja na istem delu vodnega telesa in ga straži. Najlažje ga boste videli med sprehodom ob Treh ribnikih, če se boste spomladi sprehodili po senčni strani.

Ocenjena pogostost: POGOST

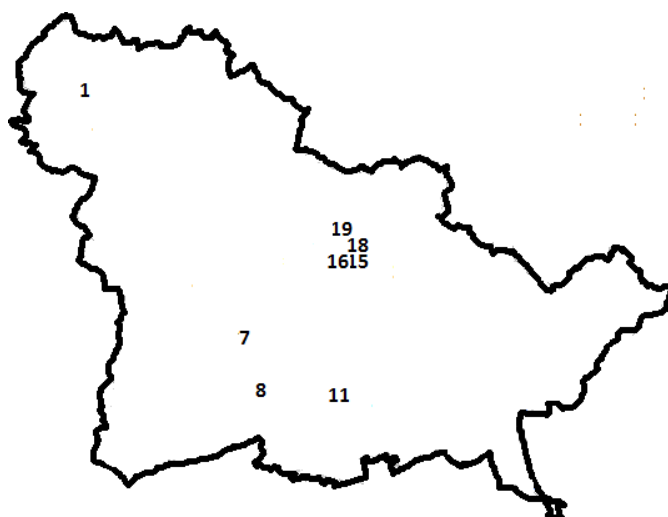
Sredozemski lesketnik *Somatochlora meridionalis* (Nielsen, 1935)

Sredozemski lesketnik. Avtor: Jan-Joost Mekkes

Zelo je podoben prej omenjenemu sorodniku, a se pojavlja pozneje v letu. Ti vrsti zlahka zamenjamo in jih je za določitev treba videti zelo od blizu. Najdemo ga na podobnih mestih kot močvirskega lebduha, a ne tako zgodaj v sezoni. Poleti imamo dobre možnosti, da ga vidimo med sprehodom ob Treh ribnikih.

Ocenjena pogostost: POGOST

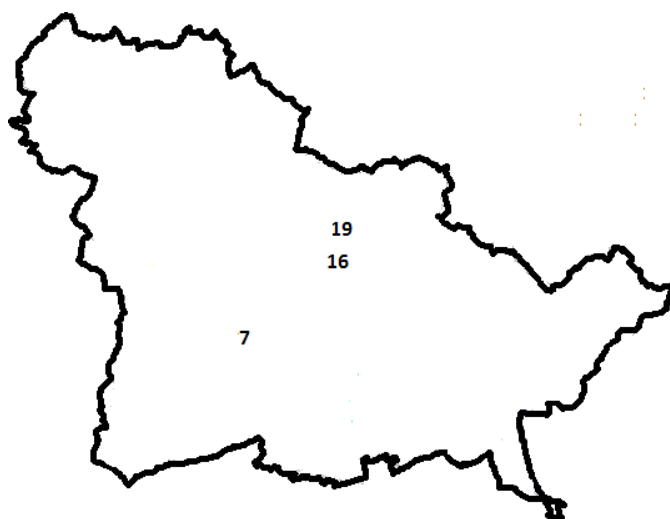
Lisasti ploščec *Libellula quadrimaculata* (Linnaeus, 1758)

Lisasti ploščec. Avtor: Dejan Kulijer

V rodu ploščcev so veliki kratki in čokati kačji pastirji s sploščenim zadkom in temno obarvanostjo na začetku kril. Lisasti ploščec je med najredkejšimi vrstami v občini, prepoznamo pa ga po temnih lisah tudi na sredini kril. Najlažje bomo ga našli na ribnikih in mlakah z veliko vodnega rastlinja. Z nekaj sreče, ga boste videli med sprehodom ob Treh ribnikih.

Ocenjena pogostost: REDEK

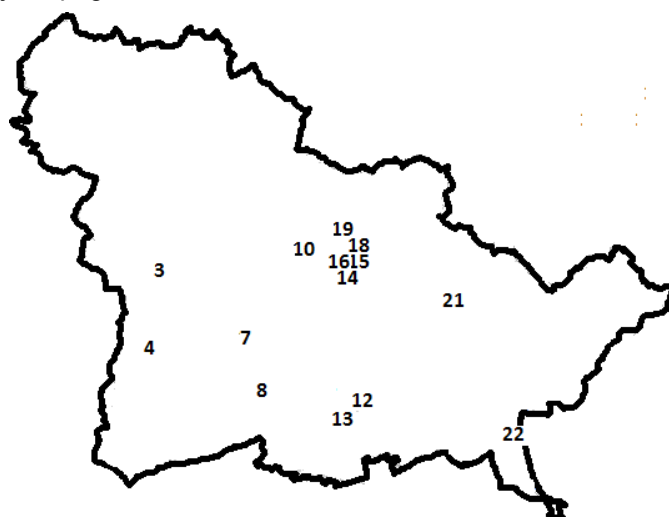
Modri ploščec *Libellula depressa* (Linnaeus, 1758)

Samec modrega ploščca. Avtor: Aleksander Kozina

Tako med ploščci kot med kačjimi pastirji, je to zelo pogosta vrsta. Najdemo jo lahko skoraj na vseh vodnih telesih v občini, v prvi polovici sezone. Gre za vrsto, ki ni posebej občutljiva na ohranjenost vodnega telesa. Zaradi svetlo modre barve in rumenih lis ob boku, je samec enostavno prepoznaven in ga boste najlažje videli ob sprehodu pri Treh ribnikih.

Ocenjena pogostost: ZELO POGOST

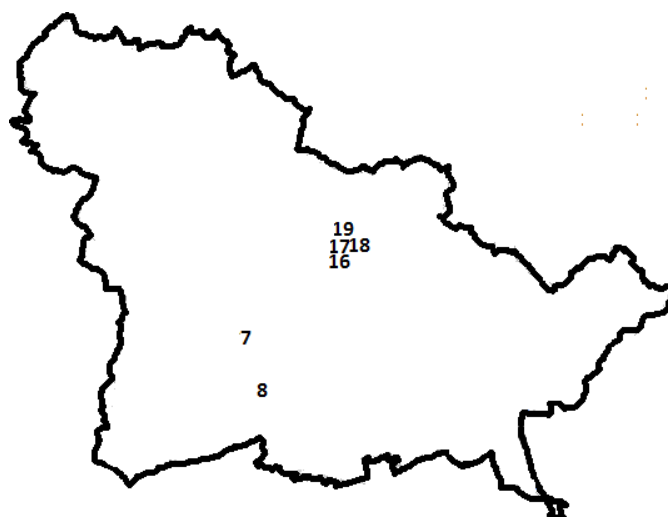
Črni ploščec *Libellula fulva* (Müller, 1764)

Črni ploščec. Avtor: Robi Sovič

Podobno kot lisasti, je tudi črni ploščec med redkejšimi vrstami v občini Maribor. Najdemo ga lahko na nekaj boljše ohranjenih mlakah v občini, po Sloveniji pa ga najdemo tako na stoječih kot počasi tekočih vodah, od slednjih predvsem na melioracijskih kanalih. Najboljše možnosti, da ga vidimo, imamo na ribniku ob cesti v Vinarju.

Ocenjena pogostost: REDEK

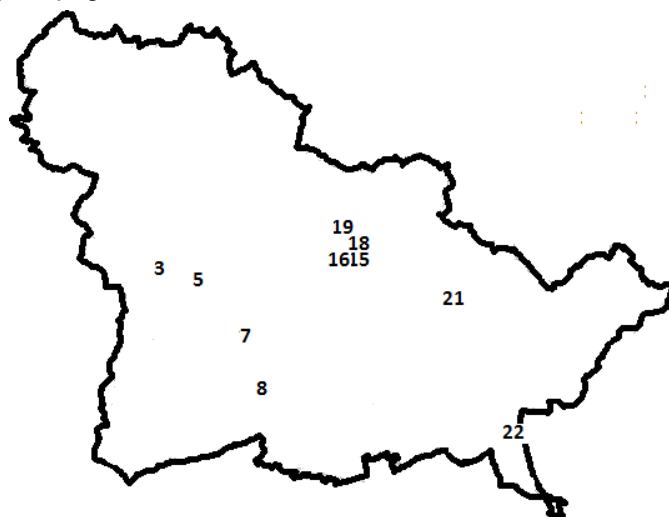
Prodni modrač *Orthetrum cancellatum* (Linnaeus, 1758)

Samec prodnega modrača. Avtor: Jaka Kregar

V Sloveniji se pojavljajo štiri vrste modračev in vse je mogoče najti tudi v občini Maribor. Prodni modrač je med pogostejšimi. Našli ga bomo tako ob tekočih vodah kot ob ribnikih, odrasli radi posedajo po tleh ob vodi. Najlažje ga bomo videli ob stari strugi Drave, pa tudi med sprehodom ob Treh ribnikih.

Ocenjena pogostost: ZELO POGOST

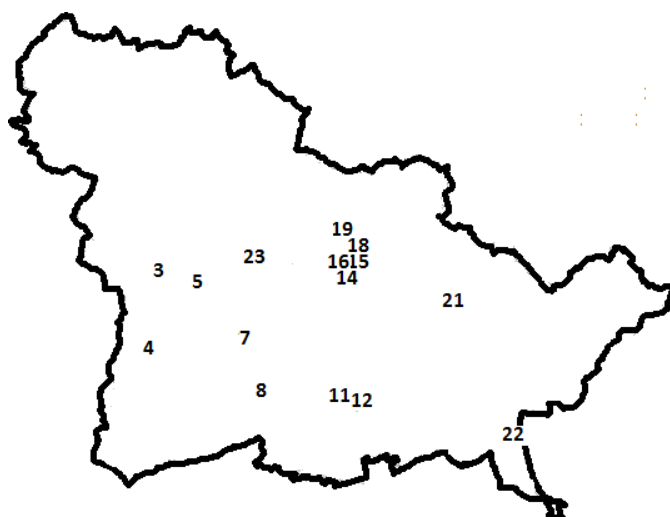
Temni modrač *Orthetrum albistylum* (Selys, 1848)

Temni modrač. Avtor: Falk Petzold

Ta vrsta je morda še bolj pogosta kot prej omenjena. Modrači so si med seboj precej podobni. To od prodnega ločimo po belih konicah (cerkih) na koncu zadka. Običajno letajo blizu obrežja, se pogosto preganjajo in posedajo na rastlinju in kamenju. Najlažje jo bomo videli med sprehodom ob Treh ribnikih.

Ocenjena pogostost: ZELO POGOST

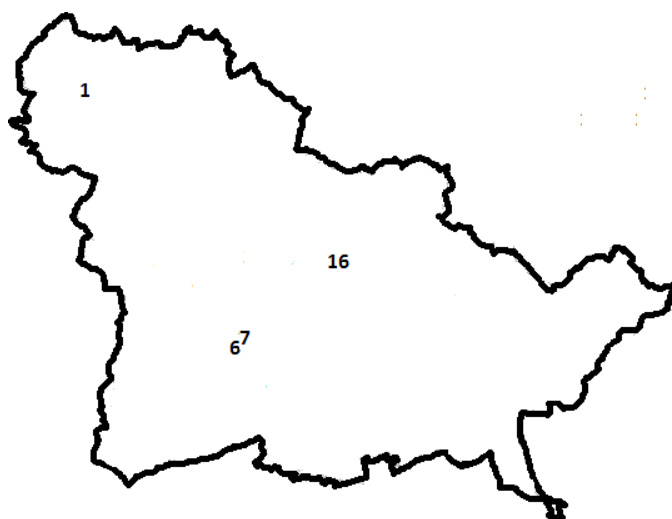
Mali modrač *Orthetrum coerulescens* (Fabricius, 1798)

Koleselj malih modračev. Avtor: Dominik Rebek

Ta vrsta ima najraje osončene počasi tekoče potoke in melioracijske jarke med njivami. Med modrači, pa tudi med pastirji nasploh, gre za redko vrsto v Mariboru in okolici. Najlažje jo bomo videli na odprtih, osončenih delih Studenškega potoka.

Ocenjena pogostost: REDEK

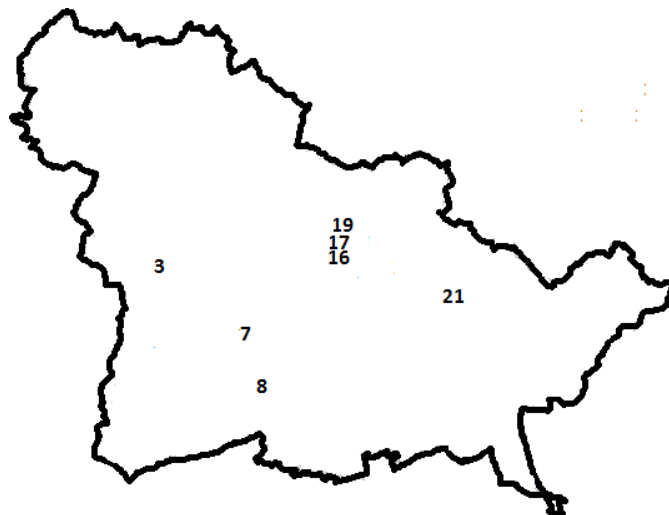
Sinji modrač *Orthetrum brunneum* (Fonscolombe, 1837)

Sinji modrač. Avtor: Alex Kotnik

Kot njegovo ime pove, je ta vrsta izrazito sinje modre barve. Zanja veljajo podobne habitatne zahteve kot za prej omenjeno. Med seboj jih je težko ločiti. Sodi med pionirske vrste, saj hitro zasede na novo izkopana vodna telesa. Najlažje jo bomo videli na Studenškem potoku.

Ocenjena pogostost: REDEK

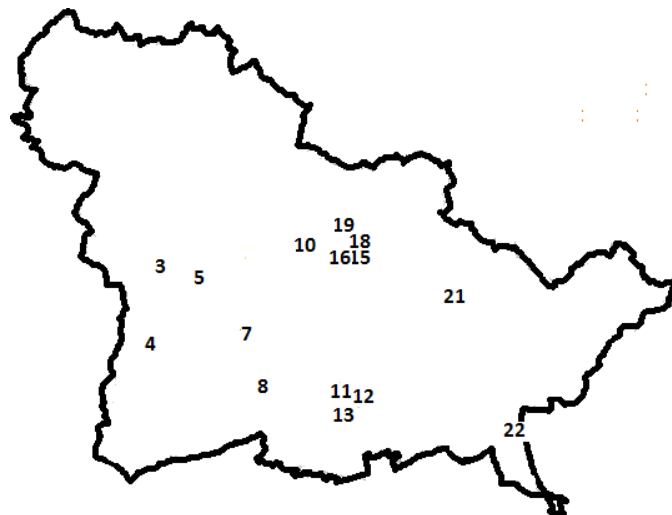
Krvavordeči kamenjak *Sympetrum sanguineum* (Müller, 1764)

Samec krvavordečega kamenjaka. Avtor: Aleksander Marinšek

Kamenjaki so srednje veliki kačji pastirji, ki so večinoma rdečkastih barv. Krvavordeči je nedvomno najpogostejši med njimi. Znotraj občine ga najdemo marsikje, predvsem pa na ribnikih z višjim obvodnim rastlinjem. Najlažje ga bomo videli med sprehodom ob Treh ribnikih.

Ocenjena pogostost: ZELO POGOST

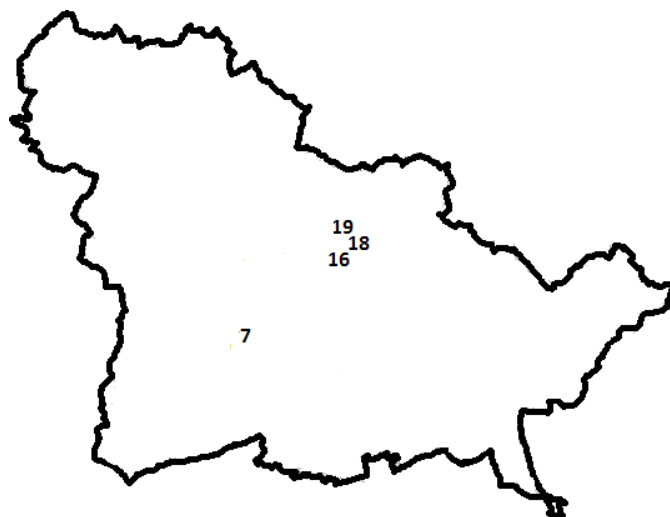
Progasti kamenjak *Sympetrum striolatum* (Charpentier, 1840)

Samec progastega kamenjaka. Avtor: Jošt Stergaršek

V Sloveniji je splošno razširjena vrsta, a smo ga v občini Maribor našli le izjemoma. Gre za pozno vrsto, ki ima rada sončne lokacije. Prepoznamo jo po dveh rumeno-zelenih progah na strani trupa. Najlažje jo bomo videli jeseni na mlakah pod Pekrsko gorco.

Ocenjena pogostost: REDEK

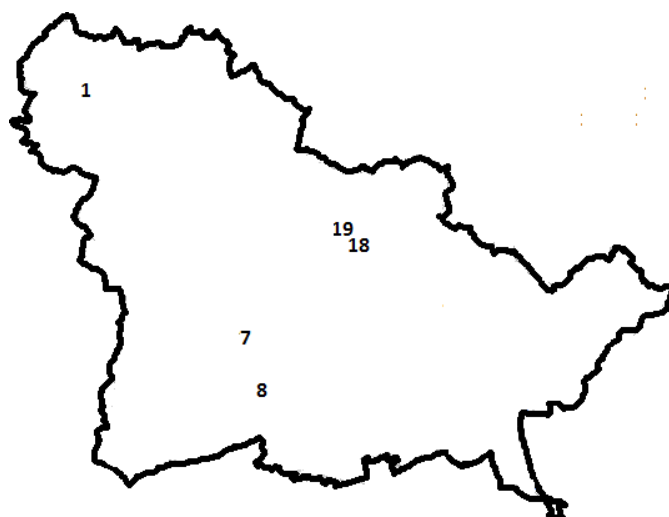
Navadni kamenjak *Sympetrum vulgatum* (Linnaeus, 1758)

Samec navadnega kamenjaka. Avtor: Jan-Joost Mekkes

Čeprav se imenuje navadni, pa ni pogost. Med kamenjaki je v občini najredkejši in tudi sicer je v Sloveniji eden od redkejših kačjih pastirjev. Najlažje ga bomo videli pozno poleti, med sprehodom ob Treh ribnikih ali na mlaki pod Gajem nad Mariborom.

Ocenjena pogostost: REDEK

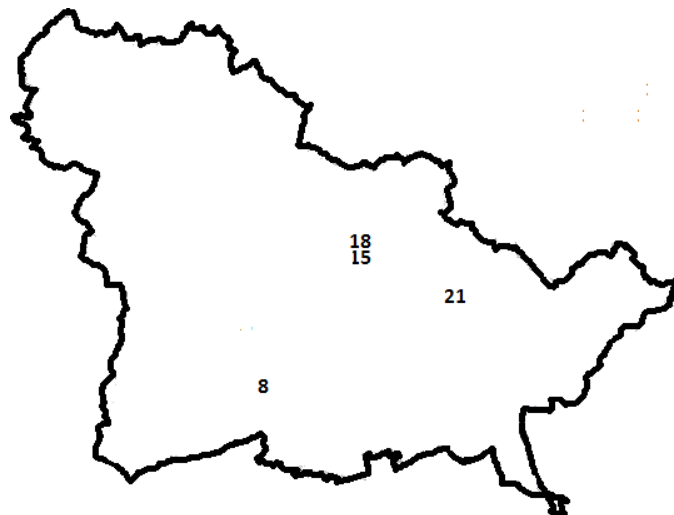
Opoldanski škrlatec *Crocothemis erythraea* (Brulle, 1832)

Opoldanski škrlatec. Avtor: Simon Kovačič

Na prvi pogled je ta vrsta podobna kamenjakom a je nekoliko večja in precej bolj žive rdeče barve, iz česar tudi izhaja ime škrlatec. Čeprav je načeloma pogosta, jo v okolici Maribora srečamo le v malem številu. Gre za toploljubno vrsto, katere razširjenost se večja s segrevanjem ozračja. Najlažje ga bomo videli pri ribnikih v Radvanju, pa tudi pri Treh ribnikih.

Ocenjena pogostost: REDEK

VRSTE NAJDENE V SOSEDNIJH OBČINAH

Tekom popisov med leti 2017 in 2018, smo opazili nekaj vrst v neposredni bližini Mestne občine Maribor. Teh vrst nismo vključili v naš uradni seznam, jih pa tukaj omenjamo, saj obstaja velika verjetnost, da bi katero od teh srečali tudi znotraj občine.

Zelena pazverca *Chalcolestes viridis* je bila opažena na Slivniških ribnikih.

Obvodno zverco *Lestes sponsa* lahko najdemo na posameznih ribnikih Pohorja (npr. Črno jezero).

Grmiščno zverco *Lestes barbarus* smo opazili v Vurberku.

Malega rdečeokca *Erythromma viridulum* smo opazili na mrtvem rokavu pri Vurberku.

Rjavo devo *Aeshna grandis* smo opazili na Slivniških ribnikih, pa tudi na mrtvem rokavu pri Vurberku.

Barjansko devo *Aeshna juncea* lahko najdemo na višje ležečih vodah Pohorja, ena takih je Črno jezero.

Zgodnjega trstničarja *Brachytron pratense* smo opazili na Slivniških ribnikih.

Kačjega potočnika *Ophiogomphus cecilia* v teh letih sicer nismo opazili, a se je v preteklih letih že naključno pojavil na ulicah Maribora.

Povirnega studenčarja *Cordulegaster bidentata* lahko najdemo na potokih v višje ležečih delih Pohorja.

Pegastega lesketnika *Somatochlora flavomaculata* smo opazili v okolici Slivniških ribnikov.

Barjanskega lesketnika *Somatochlora arctica* lahko najdemo na nekaterih redkih lokacijah na Pohorju. Ena od teh je Črno jezero.

Barjanski spreletavec *Leucorrhinia dubia* je značilen za šotna barja. Najdemo ga lahko med drugim na Črnem jezeru.

UPORABLJENA IN UPORABNA LITERATURA:

Boudot, Jean-Pierre in Kalkman, Vincent J., 2015. Atlas of the European dragonflies and damselflies. KNNV publishing, Nizozemska.

Brochard, Christophe; Groenendijk, Dick; van der Ploeg, Ewoud in Termaat, Tim, 2016. Fotografids Larvenhuidjes van Libellen. KNNV publishing. Nizozemska.

Corbet, Philip S., 1999. Dragonflies: Behaviour and ecology of odonata. Harley books, Velika Britanija.

Červek, Urban; Ferk, Andrej in Sameja, Marko, 1996. Kačji pastirji (Odonata) akumulacijskega jezera Komarnik pri Lenartu (SV Sloveija). Exuvia 3/1 (1996): 1 - 16, stran 1. Slovensko odonatološko društvo, Slovenija.

Dijkstra, Klaas-Douwe B in Lewington, Richard, 2006. Field Guide to the Dragonflies of Britain and Europe. British wildlife publishing, Velika Britanija.

Kotarac, Mladen, 1997. Atlas kačjih pastirjev (Odonata) Slovenije z Rdečim seznamom. Center za kartografijo favne in flore, Slovenija.

Tomažič, Aleš, 2018. Podatki iz popisov za magistrsko delo: Izbira habitata in deljenje niš med izbranimi vrstami dev (Aeshnidae: Odonata) na Pohorju. Neobjavljeno delo.

Vinko, Damjan, 2013. Poročilo o delu skupine za kačje pastirje. Zbornik poročil z raziskovalnega tabora študentov biologije. Društvo študentov biologije, Slovenija.

OPOZORILO!

Vsi popisi so bili izvedeni s strani strokovnjakov. Lov, vznemirjanje ali celo ubijanje in zbiranje kačjih pastirjev je v Sloveniji prepovedano! Naši popisovalci so imeli za svoje delo posebno dovoljenje Ministrstva za okolje in prostor.

Vsi ulovljeni osebki so bili po določitvi spuščeni nazaj v naravo. Tekom dela ni bil poškodovan noben kačji pastir.

Če vas delo s kačjimi pastirji zanima, vam priporočamo da se obrnete na SOD:

Slovensko odonatološko društvo

Verovškova ulica 56, 1000 Ljubljana

Spletna stran: <http://www.odonatolosko-drustvo.si/>

E-mail: nabiralnik@odonatolosko-drustvo.si

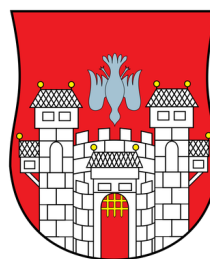
PRI PROJEKTU SO SODELOVALI:

Društvo študentov
naravoslovja

Slovensko
odonatološko
društvo

Mestna občina
Maribor

»Mi že vemo zakaj se v Mariboru počutimo tako domače.«

Ischnura elegans

»Tu pa tam kaka avtohtona flanca tudi ne bi škodila.«

Aeshna isoceles

»Mene se zagotovo ni dovolj tarčno iskalo.«

Lestes barbarus